

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danskeren 1

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danskeren 1", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 400. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1848_941-txt-shoot-idm16819.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Danskeren.

Et Ugeblad.

1848. Onsdagen den 13de September. Nr. 26.

Om de mørke Udsigter for Dansken i Danmark.

Jeg har nylig læst "Allens" lille Bog om *Dansken i Slesvig*, hvordan den gennem Aarhundreder har været ikke blot bekæmpet, men mishandlet af *Holstenerne*, ikke blot forsømt og forsmaaet, men undertrykt og beskæmmet af den *saakaldte* "Danske Øvrighed," og skøndt det er en meget sørgelig Begivenhed, saa har det dog fornøjet mig, mellem det meget "Anti-Slesvigholsteenske" eller *Utydske*, ²"Antislesvigholsteenske Fragmenter" er iblandt andet en "Titel" hvori man kun paa *tre Bogstaver* (det bare "l", det haarde "k" og det brede "t") kan see, det *skulde være* Dansk. at finde lidt skikkeligt og *læseligt* Dansk, med taalelig godt Syn for hvad *Modersmaalet* har at betyde hos et *Folk*. Hvad jeg derimod i denne Bog, som i alle Klagemaal over *Danskens* Mishandling og Undertrykkelse i *Slesvig*, aldeles maatte savne, var selv det mindste Kny om, at *Dansken* blev og bliver endnu, saavidt mueligt, ⁴⁰²betragtet med de samme Øine og behandlet paa den samme Maade midt i Kongeriget *Danmark*, saa det er ogsaa kun *Modersmaalets* Seiheid og *Forsynets* Gunst det maa tilskrives, at her endnu, om end mest kun maadelig, tales, synges og skrives *Dansk*. Det seer nemlig ogsaa i denne Bog ud, som om den *Danske Regiering*, mens den i *Danmark* selv *naturligviis* sikkrede *Dansken* et *Kanaansland*, der flød med Mælk og Honning, kun af en ganske besynderlig Øineforblindelse, eller af den syndige Lyst at ville angle *Holsteen* med *Slesvig*, havde overseet og ringeagtet *Danskens* retmæssige Krav i *Hertugdømmet*, og dog er det os jo alle vitterligt, at fra *Regieringens* Side er *Dansken i Danmark* blevet behandlet ligesom *Dansken i Slesvig*, som et *Bondesprog*, man vel stundom var nødt til at betjene sig af, men maatte ellers ønske Pokker i Vold, da det kun gjorde det vanskeligere at lære *Tydske*, *Fransk* og *Latin*, som var *Gudernes* Tungemaal.

Ja, det maa kaldes os alle vitterligt, som læse og skrive Bøger i *Danmark*, at lige fra *Christian* den *Tredies* Dage, da det blev udtrykkelig forbudt at *tale Dansk i Skolen*, har *Modersmaalet* midt iblandt os fristet en saadan Undertrykkelse og Forhaanelse, hvor det netop med Flid skulde dyrkes, pleies og opelskes, nemlig i *Skolen*, at det er et stort Vid⁴⁰³under, man endnu finder *Folk*, der kan og vil *skrive* og *læse* Dansk, og er soleklart, at de maae snart uddøe, hvis ikke *Skolen i Danmark* faaer en splinterny Skikkelse, og bliver ligesaa afgjort *Dansk*, som den hidtil var det *modsatte*.

Spørger vi imidlertid, om der for *Øieblikket* er Udsigter til en saadan *Reengjøring* i *Skolen*, hvorved det uden al Barmhertighed *feies ud*, alt hvad der staaer *Dansken*, det *Danske Folks* *Modersmaal* og *Udviklingen* deraf og derpaa, *iveien*, da maae vi svare: nei, desværre! der er snarere Udsigt til at *Modersmaalet* reent bliver *feiet ud* af *Skolen*, selv af *Almue-Skolen*, hvor det hidtil fristede en kummerlig Tilværelse; thi skal *Tydsken* have sit Frisprog paa den *Danske Rigsdag*, da maa jo *Almueskolen* ogsaa *fortydskes*. Ja, det maa siges reent ud, at mens det hedder sig, at *herinde* skal den *Danske Sag* afgjørende have *seiret*, saa det gjælder kun om i *Slesvig* at faae *Tydsken* ydmyget og *Dansken* indsat i sine naturlige Rettigheder, da er *Regierings-Sproget* i alle Maader blevet mere *udansk* end det var før, saa man skulde tænke, det var *Meningen*, at *Modersmaalet* maatte *udføres* af *Kongeriget*, for ordenlig at *indføres* i *Hertugdømmet*.

Jeg vil her ikke engang tale om, at *Tydsken*, midt under *Danskens* Dødskamp med den, beholder ⁴⁰⁴sit gruelige *Skole-Privilegium* at kaldes *Dørren* til al muelig *Dannelse*, hvorigiennem *alle* *Dannemænd* skal gaae under Aaget, for at faae et vist *Levebrød* selv af de allermindste, nei, jeg vil her slet ikke omtale *Undladelsen* af alt hvad der maa gøres for at skaffe *Folkets Modersmaal* Ret mod sine *Avindsmænd*, men kun om tre *Kiendsgjerninger*, der aabne *Dansken* langt *mørkere* Udsigter, end den havde i *Christian* den *Ottendes* Tid, og disse tre *Kiendsgjerninger* er *Nedlæggelsen* af den *Danske Høiskole i Sorø*, *Indretningen* af en ny *statsvidenskabelig Examen* og *Udnævnelser* af den *Latinske Professor Madvig* til Leder af hele det lærde *Skolevæsen*.

Vel er af disse tre Kiendsgjerninger kun den *Første stor* og kun den *Sidste klar*, medens den Mellemske egenlig kun er latterlig, men alle tre aabner dog meget mørke Udsigter for *Dansken*, mens disse Lys brænder, og bliver *Nedlæggelsen* af den Danske Høiskole i Sorø en *virkelig Ophævelse*, da har der i hele sex Aarhundreder aldrig truffet *Dansken* et haardere Stød.

Jeg vil ikke her gientage hvad jeg saa tit har sagt om Nødvendigheden af en *Dansk Høiskole*, naar vi nogensinde skal faae en *folkelig* Oplysning og *Dannelse*, men jeg vil blot gjøre opmærksom paa, 405at *saalænge* vi ikke i *Danmark* har en *eneste* Oplysnings-Anstalt, hvor *Dansken* holdes i *Ære*, men man i dem alle fortæller os, at vil vi have mindste *Dannelse*, da maae vi frem for Alt lære *Tydsck*, om vi end ikke kan naae til *Latinen*, saalænge fører hele *Skolen* en *Undergangs-Krig* med vort *Modersmaal*, ikke blot fordi dets Udvikling forsømmes, men især fordi man derved indprænter alle saakaldte *Dannede* en dyb *Foragt* for deres *Modersmaal*, som udueligt til al *Dannelse*, følgelig igrunden uforeneligt dermed. Det var derfor ordenlig en *stor Begivenhed* i *Modersmaalets* Historie, da Kong *Christian* den *Ottende* omsider oprettede en *Høiskole* i *Sorø*, hvor der paa *Modersmaalet* skulde gives hele Folkets Ungdom Leilighed til at blive fortrolig bekienet med *Modersmaalet* og med alt hvad der baade i *Tid* og *Rum* var ægte *Dansk*, thi derved reistes et *Dannevirke* mod alle Danskens og Danskhedens Fiender, som, naar det blev bemandet med *Rigets Ungdom*, aabnede det *Danske Folk* og *Modersmaal* de *allerlyseste* Udsigter. Vel syndes den *Danske Høiskole* i *Sorø* endnu kun at staae paa *Papiret*, da Kongen døde, men den stod dog andensteds, med det *levende Konge-Ord*, som havde bestemt *Sorø Akademies store Midler* til det *Danske Folks* og *Modersmaals Oplysning*, som havde kaldet *mig*, *Modersmaalets* og *406Høiskolens gamle Talsmand*, til deres *Ordfører*, og som havde tilsagt *Danske Bønder*, da de takkede Kongen derfor, at den *Beslutning* skulde være *urokkelig*. Ja, i *Dannemænds Hjerte*, i deres *Tro* og *Haab* og *Kiærlighed*, var den *Danske Høiskole* *virkelig* oprettet ved et *uigienkaldeligt Konge-Ord*, som Kongen ogsaa var saa langt fra at angre, at Han endnu paa sin *Dødsseng* øiensynlig glædede sig ved min *Takkesang for Høiskolen*. Aldrig saasart havde imidlertid, som man sagde, den *Danske Sag seiret*, før den *Danske Høiskoles* Oprettelse blev stillet i *Bero*, med alle *Mærker* paa, at den skulde ophæves, før den endnu kiendelig traadte i *Kraft*, og da det nu er blevet *Skik* først at kundgiøre mange *Ting* længe efter at de er skedt, saa er *maaskee* *Høiskolens Ophævelse* allerede, saavidt mueligt, foregaaet. Vist nok skulde man tænke, at en *virkelig Ophævelse* af den *Danske Høiskole* i *Sorø* var *nu* en *Umuelighed*, og jeg tænker det *igrunden* ogsaa, men skulde det være mueligt, da maatte man rigtig nok gribe *dette sidste Øieblik*, da paa den ene Side *Krigen* fængslede *Opmærksomheden*, og paa den anden Side den *Danske Ungdom* ei endnu havde lært, hvad det er kun i *Løbet* af en *eneste Vinter* at tiltales *levende* paa sit *Modersmaal* om alle *Danske* og alle *menneskelige* *Ting*, og hvorledes kunde da *Nogen* aabne *407mørkere* Udsigter for *Dansken* end ved netop i *dette Øieblik* at arbeide paa *Ophævelsen* af den *Danske Høiskole*! Hvad var vel det, at vore *Konger*, omleirede og bespændte af *Tydsckhed* og *Latineri*, saalænge *tøvede* med at oprette den *Danske Høiskole*, der ene kan frelse *Dansken* fra *Undergang* og skabe *folkelig* Oplysning, hvad var det i *Sammenligning* med *Hastværket*, midt under den *Tydske Krig*, for at faae den nysoprettede *Danske Høiskole nedlagt*, før den endnu kom ret til at hvile paa sin evig urokkelige *Tvilling-Grundvold*: den med *Konge-Ordet* sammensmeltede *Folke-Stemme*!

Som sagt, i *Sammenligning* med denne forfærdelige Kiendsgjerning er det kun lidt, alt hvad andet der kan skee til midt i *Danmark* at aabne *Dansken* mørke Udsigter, men *Nedlæggelsen* af den Danske Høiskole kunde naturligviis ikke staae ene, og er allerede fulgt af den *statsvidenskabelige Examen* og af den *Latinske Professors* Udnævnelse til at lede hele det *lærde Skolevæsen*.

Hos os, som, næst *Chineserne*, stikker dybest i *Examens-Uvæsenet*, her vil *een Examen* meer eller mindre vist nok ikke sige stort, og da man derfor i *Christian* den *Ottendes* *Tid* talde meget om en ny *kameralistisk Examen*, brød ingen sig videre derom, men nu, da alle *Kamrene* er lukkede, nu skulde *408man* dog aldrig tænkt, at den dødfødte *kameralistiske Examen*, under *Navn* af *statsvidenskabelig*, skulde som et *Gienfærd* hjemsege os. Naar man vilde ophæve den *Danske Høiskole* i *Sorø*, hvor der, efter den sidste omfattende *Plan*, ogsaa vilde være givet *Danmarks* tilkommende *Statsmænd* Leilighed til at kiende *Folket* og alt det *Folkelige*, og *Frihed* til at vælge den *videnskabelige Dannelse*, der kunde gjøre dem dygtigst til deres *Dont*, da kunde det vel falde *Bogorme* ind at mane den *kameralistiske Examen* op; men man skulde dog have tænkt, de maatte selv have fundet det alt for latterligt, da *Statsmænd* jo *herefter* i *Danmark*, saavel som andensteds, maa vælges efter *Indflydelsen*, de har paa *Folket*, enten de saa har nogen *Examen* eller ikke, end sige da en saadan *statsvidenskabelig Examen*, der snarere synes beregnet paa *Maanen* end paa *Danmark*, da den langt snarere maatte gjøre En *vildfremmed* for det *Danske Folk* og *Modersmaal*, end *igaaet* med dem, som man dog vel maa være for at vinde og beholde *Folkets Stemme*! Den *statsvidenskabelige Examen* er da vel, under nærværende *Omstændigheder*, en høist ubetydelig *Ting*, men er ligefuldt en *Uting* paa *Dansk*, og lidt viser *Villien*.

Endelig kommer vi da til den tredie, den *klare* Kiendsgjerning, som er den *Latinske Professors* Ud⁴⁰⁹nævnelse til at lede hele det *lærde Skolevæsen*, og det er, saavidt jeg kan skønne, reent ud en *Krigs-Erklæring* mod *Dansken* i de *lærde Skoler*, og da disse *Skolers* *Ynglinger* endnu har den uhyre *Forsørgelses-Ret*, som ligger i *udelukkende* *Krav* paa de fleste *visse Levebrød*, og har tillige det endnu langt mere uhyre *Privilegium* paa (*Eneret* til) alle saakaldte *geistlige* og *verdslige Embeder*, saa seer man let, hvad det vil sige, naar *Dansken* planmæssig bestrides i den *lærde Skole*.

At nu dette vil skee under den *Latinske Professors Ledelse*, maa jeg forudsætte, som en afgjort Sag, thi i denne Henseende nytter det ikke, at Professor *Madvig* vist er baade en lærd og fornuftig, agtværdig og veltænkende Mand, hos hvem endogsaa i Vinter Naturen gik over Optugtelsen, saa han kunde dog ikke taale den Tanke, at *Dansken aabenbar* skulde beskæmmes eller forgaae, det nytter altsammen ikke, da han, som saa mange andre, naar han træder ind i *Latin-Skolen*, glemmer sin *Danskhed* og hele Verden over hvad der synes ham *Latinens Tarv*.

Vist nok har Professor *Madvig* udtrykkelig fralagt sig den gamle Latinskole-Fordom, at de *døde Sprog* skulde være *nødvendige* til almindelig *Dannelse*, og ligeledes har han indrømmet, at *Dansk* og *Latin* er hinanden saa modsatte, at hvem der først 410er ret inde i det ene af disse Sprog, kommer seent eller aldrig ret ind i det andet, men *desuagtet* har han vedkiendt sig den Grundsætning, at *Latinsk Grammatik* med tilsvarende *Stil* skal drives med Eftertryk i den *lærde Skole*, og begyndes itide, førend *Dansken* faaer *Overhaand*, da man ellers vanskelig kommer ind i det *Latinske Sprogs* og de *romerske Skribenters Aand!* Havde Professor *Madvig* ikke selv betroet os alt dette, maatte vist nok Ingen tillægge ham en saa *urimelig Tankegang*, hvorefter det skulde være vigtigere for *Danske Præster*, *Dommere* og andre *Danske Embedsmænd* at trænge ind i det *Latinske Sprogs* og de *Latinske Skribenters* end i det *Danske Sprogs* og de *Danske Skribenters Aand*, men han har end ydermere været oprigtig nok til at betroe os, at han endogsaa foretrækker *slet Latin* for *godt Dansk*, thi han tilstaaer, at al Skolens *Grammatik* og *Stileøvelse* vil forfeile Hensigten, naar man ikke, som han, bliver ved med Flid at pløie de *Latinske Skribenter*, saa han finder tit selv sine ærede Collegers, de andre *Professorers*, *Latin* reent uforstaaelig. Da nu Professor *Madvig* ogsaa godt veed, at vi i det lille *Danmark* kun bruger en *eneste* Latinsk Professor ad Gangen, og da det derfor var daarekistegalt, om *hundrede* Danske Studenter *aarlig* vilde lægge an paa at blive *Latinske Professorer*, saa seer man let, 411det er *ikke* for *Nyttens*, men for *deres egen Skyld*, Professoren vil have den *Latinske Grammatik* og *Stil* drevet med Eftertryk paa *Danskers* Bekostning, og derfor vil ingen Betragtning af Unytten eller Skadeligheden hindre ham, som er en djærv og bestemt Mand, fra at gennemføre sin Grundsætning. Vi maae altsaa vente, at vore *Præster*, *Dommere* o. s. v. herefter vil blive, om *ikke bedre Latinere* saa dog endnu *slettere Danskere* end hidindtil, og hvorvidt det kan gaae, kan vi ikke engang see paa Prof. *Madvigs* sædvanlige *Danske Stil*, som dog er meget maadelig, thi Prof. *Madvig* var dog, saavidt jeg husker, confirmeret *førend* han kom i *Latin-Skolen*, medens baade sund Fornuft og Erfaring lærer, at det gjør en mærkelig Forskiel til det værre, naar man gaaer i den sorte Skole fra *Barnsbeen*.

Lægger vi nu hertil, at ved den *Danske Høiskole* i Sorø skulde man ogsaa, naar man vilde, kunne blevet *Student uden* at gjøre *Latinsk Stil*, saa vi havde den bedste Udsigt til snart at blive hele det *Latinske Aag*, og især det utaaelige, aandsfortærende *Stile-Aag* kvit, da seer man kun alt for klart, hvordan det sortner omkring *Dansken* og alle dens *oplyste Venner*, ved *Nedlæggelsen* af den *Danske Høiskole* i Sorø og *Udnævnelsen* af Professor *Madvig* til Leder af det lærde Skolevæsen i *hele Dan412mark!* Nu, jeg fortvivler alligevel ikke, har aldrig været længere fra at fortvivle om *Dansken*, end nu, da *Danskheden* i alle Maader har skudt Livet op i sig, og beviser daglig, den fattes hverken *Mod* eller *Kraft* til at væрге sig og alt Sit, selv mod hvad man kalder den mest afgjorte Overmagt; men det er nu engang *min Krigsbrug*, hverken for mig selv eller mine Medstridere at dølge *hvormeget* vi har *imod* os, thi jeg troer, at har vi først overvundet *Frygten*, da har vi egenlig overvundet *Fienden*, men at den *Frygt*, der kommer *bag paa* os, fordi vi skuffede os selv, den er næsten *uovervindelig!*

Valkyrien og Skjalden.

- 1 **D**er gik et Sagn i Norden,
Det kryber her ved Stav,
Det før løb rundt paa Jorden,
Alt til det "Sorte Hav",
Dog end i Dands det tripper
Imellem *Færøes* Klipper,*Paa *Færø* dandser man nemlig endnu efter "*Sigurds-Kvæde*".
Derfra maaskee i Spring
Paany det gaaer omkring.
- 2 413Alt efter gammel Vane,
Det er om Kæmpe-Id,
Om *Sigurd Fofnersbane*,
Og om hans Drage-Strid,
Om *Glarbjergs Mø* i Dvale,
Om *Runemaal* i Sale,
Om *Glemsels* Drikkeskaal,
Om *Heltelivets* Baal!

- 3 Om *Sigurd* og *Brynhilde*
Sig slynge høit paa Fjeld
Først Elskovs Luer milde,
Saa Flammerne fra *Hel*,
Men dog paa begge Bavne
Hinanden de omfavne,
Med Læben luerød,
Som eet i Liv og Død!*Drabet af Dragen, som rugede paa Guld, Vækkelsen paa
Glarbjerg af den sovende *Valkyrie*, Runekløgten, som hun lærde fra sig, Glemsels-
Drikken hos Hexen *Grimhild*, og endelig Baalet, som *Brynhild* besteg for at følge
Helten; det er nemlig *Omridset* af det berømte *Sigurds-Sagn*.
- 4 I *Skjaldens* unge Dage,
I Elskovs *Morgenstund*,
Ved Harpeslag af *Brage*,
I lifligt *Valhals-Blund*,
414Han drømde sig paa *Grane*, *Grane var en god Hest af *Sleipners* Afkom, som *Sigurd*
Fofnersbane, efter Oldsagnet, fandt i *Danmark*, og som gik lukt giennem *Ilden*!
Paa *Sigurds* Kæmpebane,
I *Brynhilds* Paradiis,
Paa alle *Runer* viis!
- 5 Men der han kom til Maalet,
Med *Valhals-Møen* kæk,
Da sky han blev for Baalet
Og vaagned op i Skræk;
Til glad paa Luebølge
Valkyrien at følge,
For høit endnu ham stod
Ænheriernes Mod!
- 6 I *Skjaldens* Mellemalder,
Ved Elskovs *Middagstid*,
Tørøiet kun for *Balder*
Han græd med megen Flid,
Men mange Taarer kolde
For Nisser og for Trolde,
For Rov og Ran paa Jord,
For *Skiærsilds* Pine stor!
- 7 Paa *Skjaldens* gamle Dage,
I Kiærlighedens *Kveld*,
Han saae med Suk tilbage
Til *Urda-Søens* Væld,
Til Bækkene af Taarer,
Som plumred *Kildens* Aarer,
Til *Gudruns* falske Graad,
Til Drøm foruden Daad!
- 8 Da fik paany han Syner,
Da fik paany han Sang,
415Det lyste, som det lyner,
Som Klokker gaae, det klang,
Hans Drømme kom i Skare
Igien med Aasyn klare,
Og atter i sit Bryst
Han følte *Livets Lyst*!
- 9 Han red igien paa *Grane*
Af *Sleipners* Æt, Halvblod,
Paa *Sigurds* Kæmpebane,
Tilfjelds med Løvemod!
Ham favned med *Brynhilde*
Igien de Luer milde,
Som lege Bølgemur
Om hendes Fruerbur!

- 10 Han vakde kæk af Dvale
Valkyrien saa prud,
Og favned i Høisale
Den ranke Heltebrud,
Blev klog, af hendes Luner
Og Kys, paa alle Runer,
Blev klog, før Soel gik ned,
Paa *Valhals* Kiærlighed!
- 11 Han saae i hendes Speile,
At der for Sagn gik Syn,
Det farligt var at beile
Til *Skjønheder* af *Lyn*;
Valkyrien til Baalet
Ham drog ved Giftermaalet,
At sammensmelte der
Med ham i Herrefærd!
- 12 Men nu han blev ei bange,
Ei vaagned han i Skræk,
416Men spilled kækt i Sange
Med *Brage-Luen* Giæk!
Han kvad: mon Lue-Kilden
Vel brændte sig paa Ilden,
Om over Elskovs Soel
Den røde Hane goel!
- 13 Han sagde: *Brynhild* kiære!
Tag dristig *Andvars* Ring!
Vi to skal Verden lære,
At Død er ingen Ting,
Naar først os vederkvæger
Udødeligheds Bæger,
Med Kiærlighedens Kraft,
Med *Valhals* Druesaft!
- 14 Det er en herlig Time,
Et saligt Øieblik,
Naar alle Klokker kime
For Hjertets Gudedrik!
Da gaae vi for Livskilden
Med Elskovssang i Ilden,
For os den gamle *Thus*
Maa bære Brudeblus!
- 15 End er der Vid i *Norden*,
Der giættes Gaader bedst,
Og vidt han foer paa Jorden,
Den gamle *Norne-Giæst*;
Han selv bestiger Baalet,
Som *Skjald* med *Modersmaalet*,
Han lader, askegraa,
Sit *Liv* i *Lyset* gaae!